

מכתב פתוח לשרת החקלאות הבאים / אבנר אחיטוב

בקרוב, כשתקום סוף סוף ממשלה קבועה בישראל, ימונה או תמונה שר או שרה למשרד החקלאות. תהיה זהותם אשר תהיה, הנה מה שעליהם לדעת בראש ובראשונה: מים הם הדבר הכי חשוב לחקלאות הישראלית.

הייחוד של מים בחקלאות היא מצד אחד ההכרחיות שלהם (לא ניתן לגדל דבר בלי מים) ומצד שני המחסור התמידי שלהם בישראל. בגלל הפער הזה, מים הם משאב המנוהל על ידי רשות במים ומסופק לחקלאים במכסות. אבל המכסות הללו אינן מספיקות.

מיעוט המים המגיע לחקלאות לא רק מקשה על החקלאים, אלא גם אינו משתלם למדינה. במציאות הישראלית הנוכחית, די בהגדלת כמות המים לחקלאות ב-10% כדי להגדיל את התפוקה בהרבה יותר מ-10%. באמצעות הגדלת כמות המים בשיעור קטן אפשר לשדרג שטחי חקלאות בשיעור גדול, ולהכפיל ואף לשלש את כמות היבול. דוגמה לכך הם גידולי תמרים ואבוקדו – הם אומנם דורשים הרבה מים, אבל הם בעלי ערך מוסף כלכלי גבוה בהרבה מכמות המים הנצרכת על ידם.

מעבר לתופעת המחסור, משק המים הישראלי מאופיין גם בכך שאין בו תחרות – חברת מקורות היא מונופול בתחום המים, וחברת חשמל היא מונופול במתן אנרגיה להפקה ושינוע המים. השילוב של שני המונופולים הללו הביא לכך שמחירי המים השפירים לחקלאות עלו ב-324% מאז שנת 1996. אם תהיתם מדוע ירקות ופירות בישראל יקרים יותר ממקומות אחרים בעולם, הסיבה נעוצה בשני המונופולים שמנהלים את החקלאות בחסות הממשלה.

זה מקומם עוד יותר כשלומדים שההשלכות של שילוב שני המונופולים היו ידועות כבר ב-1956, אז כתב אבי המוביל הארצי, שמחה בלאס, מכתב חריף לדוד בן גוריון, שבו ציין כי מתן מונופול מלא על המים במדינה בידי גוף אחד ("מקורות") פוגע בטובת הציבור. הוא גם טען שאי-שילוב ייצור חשמל עצמאי במקורות המים והתבססות של "מקורות" רק על חברת חשמל לצורך שאיבה ושינוע מים מעוותים את מחירי המים וגורמים לכך שגם בעתיד לא תקום תחרות ל"מקורות", כי למתחרים לא יהיה סיכוי מול שני המונופולים הללו.

מאז כתיבת המכתב של בלאס, עברו מעל 60 שנה והמצב רק החמיר. מומחים שעסקו בכך (כמו למשל, ועדת גדיש משנת 2003 או ועדת הכנסת משנת 2014) העריכו את העלות העודפת למשק המים שיוצרות חברת מקורות וחברת חשמל בסכום של מעל שלוש מאות מיליון ₪ לשנה. עלות שאתם הצרכנים הפרטיים ואנחנו החקלאים משלמים כמובן.

לכן אנחנו קוראים לשר או שרת החקלאות הבאים לפעול לשינוי המציאות המעוותת הזאת. אפשר, למשל, לקיים תוספת מדורגת של מכסות מים לחקלאות של 5% בכל שנה, ותוספת מיוחדת של מכסות מים לערבה ולבקעה של 10% בשנה. אפשר להקפיא ולקבע את מחירי המים לחקלאות לחמש השנים הבאות ובמקביל להקים קרן רב שנתית לייעול השימוש במים לחקלאות. ומתבקש כמובן לאפשר תחרות בתחום המים בדמות מפעלי מים ופרויקטים מקומיים.

כל אלה הם פתרונות ישימים, שלא נדרשת בעבורם רפורמה גדולה, אבל ההשלכות החיוביות שלהם יורגשו מיד ויטיבו עם כל תושבי ישראל.